

PMU 2016

En ukes seilas kom

■ LISBETH HOMLONG • Fastlege Kurbadet legesenter, seniorrådgiver Statens helsetilsyn og medlem av hovedkomiteen

– Fastlegeordningen har et mannskap med høy kvalitet, men mangleret godt rederi, uttalte legepresident Marit Hermansen da hun åpnet Primærmedisinsk uke (PMU) i Oslo 24. oktober.

– Det mangler ikke på dyktige og dedikerte fagfolk, sa hun videre; – men fastlegeordningen har en ledelsesutfordring.

I åpningstalen med tittelen *Stø kurs for primærhelsetjenesten?* reflekterte legepresidenten over sentrale utfordringer i dagens primærhelsetjeneste. I mange kommuner er fastlegene ikke en godt integrert del av primærhelsetjenesten og kommunene mangler verktøy til å skape en helhetlig tjeneste der fastlegene inngår som selvsagte deltakere.

Marit Hermansen uttrykte ellers stor glede og begeistring over å få lov til å komme til «sine egne» for å åpne årets PMU. Talen hennes var personlig og etter mitt syn svært god.

Faglig og sosial møteplass

Primærmedisinsk uke arrangeres annet hvert år av en hovedkomité oppnevnt av Allmennlegeforeningen (AF), Norsk forening for allmennmedisin (NFA) og Norsk samfunnsmedisinsk forening (Norsam). Helt siden starten i 1989, har PMU vært en viktig faglig og sosial møteplass for leger

og medarbeidere som har sin arbeidsplass i primærhelsetjenesten. Siste uka i oktober samlet rundt 1300 fastleger, samfunnsmedisinere og medarbeidere seg nok en gang i Oslo, med Radisson Blu Scandinavia Hotel ved Holbergs plass som base. I alt 40 ulike emnekurs stod på programmet, i tillegg til grunnkurs, mange dagskurs og et rikholdig kulturprogram – som det pleier å være.

Maritimt tema

Mottoet for årets PMU; *Så lenge skuta kan gå – velg riktig kurs* er inspirert av Evert Taubes vise *Så länge skutan kan gå* og dens norske versjon av Erik Bye. Mottoet rommer maritime metaforer, noe Marit Hermansen spilte videre på i sin åpningstale. Arrangementskomiteen understreker de faglige implikasjonene av mottoet, nemlig nødvendigheten av å sikre en «bærekraftig medisin»: Måten vi innretter helsetjenesten på og måten vi anvender medisinsk kunnskap og teknologi på, må dimensjoneres fornuftig i forhold til pasienters og brukeres behov, samfunnets ressurser og helse-

tiske normer. Dette gikk som en rød tråd gjennom PMU 2016.

Det kreves stødig navigasjon for å seile den «primærmedisinske skuta». Enten vi er leger eller medarbeidere, er vi alle en del av skutas besetning. Våre oppgaver og roller i allmennpraksis, kommunehelsetjeneste, forvaltning og forskning krever at vi er i stand til å navigere og ta medansvar for å bestemme retning og posisjon. Det handler om å bruke kunnskap og utstyr – kart, kompass, logg, lodd og peileinstrumenter – og om å utøve lederskap og foreta valg og prioriteringer når farer og brottsjøer truer.

Kulturelt påfyll

For min egen del hadde jeg gledet meg ekstra mye til Primærmedisinsk uke i år, siden jeg for første gang har sittet i hovedkomiteen. Det gjør meg muligens noe inhabil i min omtale av PMU, men da vet dere i alle fall det! Jeg sjekket inn på hotellet allerede søndag kveld og hadde gleden av å være til stede hele uka. For meg som blir rørt til tårer hver gang Ole Paus synger *Vårt lille land* med sin rustne røst, var det spesielt hyggelig å bli vekket av Paus hver morgen. Et annet høydepunkt på kulturprogrammet var konserten med Barokkanerne i Akershus slottskirke onsdag kveld der vi ble fortryl-

Julie Kleive imponerte med sin stemmeprakt.

Iherdig innsats fra deltakere på akuttmedisinskurs ved Ahus.

vel i havn

Marit Hermansen holdt et godt og personlig åpningsforedrag på PMU.

let av Ingeborg Christophersens fløyte-spill. Etter konserten ble vi geleidet videre til Festningen Restaurant der de serverte kulinariske fristelser på høyt nivå.

I løpet av uken bidrog også blant annet Ketil Bjørnstad, Moddi, Trio Mediæval, Gisle Børge Styve og Heine Totland med kulturelle innslag av høy kvalitet.

Flyktningkrisen

Onsdagens plenumsforelesning ble holdt av Erik Abild, rådgiver for Jan Egeland i Flyktninghjelpen. Han snakket om migrasjonsutfordringene i Europa og gjorde på en pedagogisk og forståelig måte rede for hvilke geopolitiske forhold som førte frem til fjorårets flyktningkriser. Abild redegjorde for spesielt situasjonen i Syria der 6,6 millioner mennesker har blitt drevet på flukt internt siden 2011. I alt fem millioner har flyktet ut av landet. Til tross for en stadig krevende flyktningssituasjon, der den pågående krigen i Syria er en sentral årsak, klarte Abild likevel å uttrykke håp og optimisme for fremtiden. Han vektla de ressursene som flyktningene tross alt har og betydningen av moderne teknologi.

Navigating on a sea of expectations

Hovedforelesningen på PMU 2016 ble holdt

Glimt fra grunnkurs i allmennmedisin.

av professor i allmennmedisin, Simon Griffin, fra Universitetet i Cambridge. Griffin forsker blant annet på forebygging, screening og håndtering av diabetes type 2. Selv om han har føttene solid plantet i akademia, jobber han fortsatt en dag i uken i klinisk allmennmedisin.

Under overskriften «*Navigating on a sea of expectations*» snakket Griffin om allmennlegenes utfordringer med å manøvrere mellom pasientønsker, samfunnsforventninger og myndighetskrav, samtidig som man skal forholde seg til oppdatert kunnskap og nye medisinske muligheter.

Han refererte et sitat fra boken *Brave New World* av Aldous Huxley i forbindelse en refleksjon rundt temaet overdiagnostikk og -behandling:

«Medical science has made such tremendous progress that there is hardly a healthy human left». Det er noe å reflektere over i vår helse- og risikofikserte tid.

Griffins råd til en bærekraftig og stø kurs for primærmedisinen var følgende:

- Gjør mer av det som virker og som reduserer krav
- Identifiser udekkede behov, men unngå overdiagnostikk og -behandling
- Krev populasjonsrettede intervensjoner i tillegg til våre individbaserte tiltak
- Utnytt data og teknologi for å øke effektivitet

- Tilpass dere, vær fleksible, deleger oppgaver
- Sykdoms- og personsentrert medisin

Et hav å ta av!

Torsdag var det duket for en avsluttende festmiddag på konferansehotellet. Julie og Torfin Kleive bidrog igjen med sine musikalske evner, denne gangen blant annet med en nydelig versjon av *The moon is a harsh mistress*. Priser ble utdelt, taletrengte bidrog, Bajazz Storband spilte til dans. Komitemedlem Jan Magne Linnsund loset oss trygt og humoristisk gjennom kvelden. På grunn av en sår hals og sviktende form måtte jeg dessverre legge årene inn tidlig, men jeg orket en svingom på dansegulvet før det hele var over.

Årets PMU kunne spille på et rikholdig utvalg av maritime metaforer. Men det er som kjent et hav å ta av. Det faglige, kulturelle og sosiale utbyttet var også stort. Jeg kan konstatere at en ukes primærmedisinsk seilas kom vel i havn. Om to år er det på an igjen, og da håper jeg at enda flere kjenner sin besøkestid!

■ LISBETH.HOMLONG@HOTMAIL.COM

PMUs eldste deltager, Christian Borchgrevink, og hovedforeleser Simon Griffin som snakket om allmennlegenes ulike utfordringer.

Prisvinnere PMU

Anders Forsdahls minnespris

Anders Forsdahls pris går i år til to fremstående akademikere. Nasjonalt senter for distriktsmedisin sin ærespris ble delt ut for tiende gang under årets PMU, og den ble delt ut til to professorer som begge har gjort en markert innsats for helsetjenestene i Distrikts-Norge: **Steinar Hunskaar** (t.v.) og **Torben Wisborg** (t.h.).

Det kom inn hele fem nominasjoner til prisen i år. NSDM sin styringsgruppe besluttet derfor å gi prisen til to likeverdige vinnere. Både Hunskaar og Wisborg har utmerket seg med faglig dybde og bredde, de er begge raust inkluderende, men også modig insistende ledere og strateger med betydelig innpakt og integritet.

Begge har dessuten kombinert klinisk arbeid med undervisning, forskning, veiledning og påvirkningsarbeid lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Deres fagfelt inngår som viktige ledd i kjeden som redder liv.

Steinar Hunskaar er fastlege i Lindås kommune, professor i allmennmedisin ved Universitetet i Bergen og forskningsleder for Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin.

Torben Wisborg er overlege i anestesi ved Hammerfest sykehus, professor i

akuttmedisin ved UiT Norges arktiske universitet og leder for Nasjonal kompetansetjeneste for traumatologi ved OUS.

NFAs skribentpris

Aslak Bråtveit har fått NFAs skribentpris 2016. Vi allmennleger forbinder kollegial avtale med et dokument man har i en gruppepraksis, der økonomiske og administrative er regulert.

Aslak Bråtveit har en minst like viktig avtale med sin kollega: De har lovet hverandre å si i fra hvis de får vite at tilliten fra en pasient til den andre er truet eller tapt.

Han har skrevet om dette i spalten «Personlige opplevelser» i *Tidsskrift for Den norske legeførelse*, og tittelen er «Tillit fått, mista og fornya».

Legen forteller om Olavs dødsleie der det skjer noe galt uten at han forstår det. Men

kollegaen får høre fra en pasient at familien til Olav er vonbrotne og kjente seg tråkka på, kollegaen holder avtalen og sier fra.

Hva gjør legen da? Han ringer sønnen til Olav og sier: «Det har skjedd noko som var feil, som har såra dykk og som eg treng høyra.»

Sønnen til Olav drar på det, og legen fortsetter: «Eg treng å lære av det som hende. Kan eg få møte dykk?»

Så forteller han om møtet og hva som skjedde.

Han skriver på nynorsk, og dere må lese det selv. Det er som en kort og vakker novelle. NFA håper at han vil fortsette å skrive!

2016

Årets løvetann

Anna Stavdal har de siste 25 årene hatt en ledende rolle i utviklingen av norsk og internasjonal allmenntilleggsmedisin. Bredt allmenntilleggsmedisinsk perspektiv kombinert med samfunnsansvar, strategisk talent og et aldri hvilende kritisk blikk gjennomgår arbeidet hennes som fastlege, organisasjonsbygger, veileder, underviser og debattant.

Anna Stavdal ble tildelt årets Løvetannpris og er her avbildet med avtroppende president i WONCA, professor i allmenntilleggsmedisin i Maastricht, Nederland, Job Metsemakers.

I fagpolitisk sammenheng er årets løvetann kjent som modig – diplomatisk når det er mulig, men også kompromissløs om det trengs. Få stiller seg likegyldige til hennes utspill og strategiske mål. Hun er kjent for å stille store krav til sine med- og motspillere og tåler dårlig intellektuelt slurv og politisk kameraderi. Årets løvetann skinner i blomsten og har orden på bladverket sitt.

Anna Stavdal ble valgt inn i styret i Norsk selskap for allmenntilleggsmedisin i 1994 og ledet organisasjonen i to perioder fra 1998. Den velkjente «Plakaten» med de «Sju teser for allmenntilleggsmedisin» står igjen etter henne fra denne perioden som en stadig aktuell påminnelse om fagets kjerneverdier. Årets løvetann har arbeidet syste-

matisk og synlig mot medikalisering og skadelige bånd mellom leger og legemiddelindustri, både på sine nasjonale og internasjonale arenaer.

I 2001 ble hun leder av stiftelsen Scandinavian Journal for Primary Health Care og var i forlengelsen av dette aktiv i å etablere Nordic federation for General Practice som ble stiftet i 2005 med henne som første president.

Siden 2010 har hun vært visepresident i WONCA Europe, og er fra 2016 president og faglig leder for Europas 600 000 allmenntilleggsleger. Det kan vi være skikkelig stolte av.

Anna er nå i RIO på WONCA World som leder for WONCA Europe. Prisen tas i mot av Annas alter ego, Elisabeth Swensen.

Medarbeiderprisen

Årets Medarbeiderpris gikk til **Ann Kristin Grønvik**. Bedømmelseskomiteen har bestått av: Heidi Lian Hem, Bente Rusten og Tove Rutle

Prisen kan tildeles en medarbeider som:

- Har en reflektert holdning til sin rolle og arbeidsplass. Hun/han ser legekantoret og oppgavene der som en helhet, og verdsetter teamarbeid.
- Har respekt for kolleger og pasienter, tar ansvar i kvalitetsarbeidet og evner å skape motivasjon.
- Har på en eller annen måte vært en inspirator for andre medarbeidere, også utover egen arbeidsplass.

Om kandidaten kan det sies det at:

- Hun er framifrå klinisk legesekretær, som kjenner alle, er ytterst profesjonell og dyktig i daglig pasienthåndtering, det være seg skranke, lab eller skiftestue.
- Hun har jobbet som forskningsassistent, hun har drevet med undervisning og logistikk i forbindelse med to akupunkturstudier.
- Hun har også bidratt til at allmenntilleggsmedisinske forskere har fått øynene opp for viktigheten av å ha med medarbeidere for å gjennomføre vellykkete RCTer.

Allmenntedisinsk forskningsfonds (AMFF) reisestipend

Forskningsprisen som er innstiftet av Allmenntedisinsk forskningsfond skal stimulere til norsk allmenntedisinsk forskning av høy internasjonal kvalitet.

Prisen skal tildeles en allmenntedisinsk PhD-stipendiat eller en kandidat som har disputert i løpet av siste 12 måneder, og gikk i år til: **Holgeir Skjeie** for prosjektet: «Big needles, small bodies – the absence of acupuncture treatment for infants in contemporary Shanghai: a qualitative study».

Vurderingskomiteen, bestående av førsteamanuensis ved Universitetet i Oslo, Eli Berg, og professor ved NTNU og UiT, Anna Luise Kirkengen, la følgende kriterier til grunn for tildelingen:

«Den tydelige allmenntedisinske relevansen, kvaliteten og originaliteten av det presenterte forskningsprosjektet, og forskerens formidlingsmåte.»

Prisvinneren valgte både et dristig tema og

en – for norske allmenn- og samfunnsmedisinske forskere – uvanlig fremgangsmåte: han ikledde seg rollen som deltakende observatør, attpå til utenfor en norsk kontekst, for å undersøke en praksis som er blitt integrert i den vestlige medisinen som et verktøy, en både teoretisk og teknisk «artsfremmed» behandling. Den er sprunget ut av et verdens- og kroppssyn og en behandlingstradisjon helt ulik den biomedisinske, nemlig klassisk kinesisk akupunktur. Vesten «adopterte» den som medium for mye som dens egen teori og praksis ikke kunne håndtere. Blant slike utfordringer var også spedbarn som ikke kunne roes eller trøstes og som bare skrek. Kandidaten har dokumentert at man i selve opphavlandet for denne metoden ikke bruker akupunktur på sped- og småbarn fordi den vurderes som potensielt smertefull.

Forskningsprisen fra Allmenntedisinsk Forskningsutvalg (AFU)

Prisen ble i år tildelt **Ellen Rygh** for prosjektet: «Bruk av snus og røyketobakk blant gravide i Agderfylkene».

Med forskningsprisen utheves og anerkjennes det beste frie foredrag som fremføres av en nykommer i allmenn- eller samfunnsmedisinsk forskning.

Prisen er et spleiselag mellom Norsk forening for allmenntedisin, Allmenntedisinske forening og Norsk samfunnsmedisinsk forening. Den skal stimulere til forskning og fagutvikling i primærmedisin blant primærleger som har liten forskningserfaring fra før. Prisbeløpet er på 15 000 kroner.

Komiteen bestående av Førsteamanuensis ved Universitetet i Oslo, Eli Berg og leder for AFU, Anna Luise Kirkengen, professor i allmenntedisin ved både NTNU og Universitetet i Tromsø, begrunner tildelingen slik:

- Denne kollega har identifisert et samfunnsfenomen som representerer en opplagt medisinsk utfordring
- Fenomenet har både allmenn- og samfunnsmedisinsk relevans

- Kandidaten har valgt en adekvat forskningsmetode
- Prosjektet er blitt fremlagt på en engasjerende måte.

Prisvinneren har latt seg lede av sitt samfunnsmedisinske kompass om hva som skjer i samfunnet og hvordan det avspeiler seg i nye utfordringer. Hun er ikke ny i faget, og hennes faglige gangsyn har trolig foranlediget hennes temavalg. Hun vet om betydningen av gravide kvinners levemåter for deres ufødte og nyfødte barn. Derfor har hun fulgt endringer i kvinners bruk av nikotinholdige produkter før og under svangerskap. Det hun dokumenterer er oppsiktsvekkende og tillater å spørre om våre helseopplysningsstrategier er adekvate: antallet kvinner som bruker snus har økt i de siste par år, mest blant de yngste. Og blant disse fortsetter en av tre å snuse mens de er gravide. Forskeren har med dette påvist en trend i samfunnet som er bekymringsfull.

